

Claes Bernes
EviEM

Anteckningar från möte med intressenter inför EviEM:s utvärdering av skötsel av vägrenar

Tid: 1 september 2015, kl. 09.30-12.15

Plats: Tornrummet, Kungl. Vetenskapsakademien

Deltagare: Sofia Blank, ArtDatabanken
Sönke Eggers, SLU
Katarina Ekestubbe, Järfälla kommun
Maria Elfström, Upplands-Bro kommun
Maria Hall Diemer, Jordbruksverket
J O Helldin, Calluna AB
Tommy Lennartsson, Centrum för Biologisk Mångfald
Mats Lindqvist, Trafikverket
David Ståhlberg, Jordbruksverket
Elin Wallin, Naturskyddsföreningen

Regina Lindborg, Stockholms universitet (ordförande för utvärderingen)
Simon Jakobsson, Stockholms universitet (projektassistent)
Claes Bernes, EviEM (projektledare för utvärderingen)
Neal Haddaway, EviEM
Sif Johansson, EviEM (verksamhetschef)
Anna Waldenström, EviEM

Efter introduktioner av Sif Johansson, Regina Lindborg och Claes Bernes ägnades större delen av mötet åt en diskussion om den planerade utvärderingens inriktning. Då framfördes bl.a. följande synpunkter:

Vägrenarnas ekologiska värden består huvudsakligen i att de 1) kan fungera som reproduktionsmiljö för ett betydande antal arter och i det avseendet ersätter eller kompletterar vissa andra habitat, 2) kan erbjuda skydd, föda eller andra resurser åt ytterligare ett antal arter, samt 3) kan fungera som spridningskorridorer för växter och djur. Olika slags skötsel av vägrenarna bör bedömas utifrån sin förmåga att skapa eller upprätthålla sådana värden.

Gränsdragningar för utvärderingen

Vägrenen definieras i det här sammanhanget lämpligen som den zon utanför vägbeläggningen som regelbundet sköts av väghållaren (snarare än den zon som väghållaren juridiskt råder över). När det gäller skogsbilvägar och liknande mindre grusvägar kan det finnas skäl att också inkludera eventuella studier av själva vägen som habitat. Träddråer/skogsbryn längs vägarna sköts normalt inte av

väghållaren och kan lämnas utanför utvärderingen. För alléer finns redan skötselrekommendationer, men eftersom de utgör viktiga insektsbiotoper ansåg flera mötesdeltagare att det finns skäl att inkludera dem.

Inom vägrenen finns i övrigt ingen anledning att begränsa urvalet av habitat – förutom gräsbevuxen mark är också exempelvis stäppbiotoper, störningsdominerade biotoper och successionsbiotoper intressanta.

Möjligheterna att överföra utländska erfarenheter av vägrensskötsel till svenska förhållanden varierar och är bl.a. beroende av marktyper och skötselformer samt vilka aspekter på mångfalden de avser. Exempelvis är studier av ruderatmark lättare att generalisera än studier av slåttermark. Generellt kan det dock finnas skäl att i utvärderingen inkludera studier från tempererade, boreala och subalpina områden (och även områden i subtropiska/tropiska länder som på grund av hög höjd över havet har ett svalare klimat).

Till de skötselformer som kan vara relevanta hör exempelvis slätter (inklusive röjning av sly) med olika slags redskap, sådd och plantering, bekämpning av oönskade/invasiva arter, bete, bränning, dikning och dikesunderhåll genom bl.a. skrapning. Även åtgärder vid nyanläggning av vägrenar (med eller utan naturvårdsfokus) kan vara av intresse. Herbicider används knappast längs svenska vägar och är därför inte självklart relevanta, men de utnyttjas på flera andra håll kan bli aktuella för bekämpning av invasiva växter. Möjligen kan också städning av nedskräpade vägrenar vara av visst intresse. Utvärderingen kan därtill inkludera studier av skötselformer som i huvudsak har negativ inverkan på mångfalden, såsom makadamisering, grässådd vid nyanläggning etc.

Vad skötselns effekter på fauna och flora beträffar finns det skäl att inkludera samtliga artgrupper bland växter och evertebrater. För vertebrater kan vägrenarna i vissa fall utgöra ekologiska fällor. De uteslöts av den anledningen från en tidigare svensk sammanställning i ämnet (vilket dock inte måste betyda att de bör uteslutas även här). Studier av enskilda arter kan vara av intresse exempelvis när det handlar om invasiva arter, arter med nyckelroller i ekosystemet eller arter som är föremål för särskilda åtgärder. Det är lättare att identifiera lämpliga skötselåtgärder för enskilda arter än för hela artgrupper.

Kringdata

Till de faktorer ("effect modifiers") som kan påverka vägrensskötselns effekter och som utvärderingen därför måste beakta hör exempelvis vägtyp, vägstorlek, trafiktäthet, jordart, tidpunkter för skötsel samt väghållningsåtgärder som utförs på själva vägbanan (däribland saltning, sandning, dammbindning och snöröjning). Data om vegetation, markanvändning m.m. i vägens omgivningar behövs för att det ska bli möjligt att belysa vägrensskötselns effekter i ett landskapsperspektiv. De har också betydelse för vilka ekologiska värden det finns skäl att försöka bevara längs vägrenarna.

Källor till underlag; kontaktnät; spridning av resultaten

Åtgärdsprogrammen för hotade arter (ÅGP) innehåller en hel del information som bör vara av värde för utvärderingen.

Forskare i utlandet kan nås via internationella nätverk, däribland IENE (Infra Eco Network Europe).

Bland svenska mottagare och användare av resultaten spelar Trafikverket en nyckelroll, och verket är för närvarande i färd med att upprätta ett svenskt kontaktnät som kan bli av intresse för utvärderingen. Även de kommunala väghållarna är viktiga i sammanhanget – dessa kan eventuellt nås via SKL, annars genom direktkontakt med individuella kommuner. För enskilda väghållare finns en intresseförening, Riksförbundet Enskilda Vägar.

Eftersom det vetenskapliga underlaget kan väntas vara begränsat blir identifiering av kunskapsluckor sannolikt en central uppgift för utvärderingen. Till de viktigaste mottagarna av resultaten bör man därför också räkna forskningsfinansiärer, inte minst berörda sektorsmyndigheter.